

7 העונשים לנחש ללאישה ולאדם

פרשת בראשית, פרק ג, פסוקים ח-כב

רקע עיוני

ביחידה זו נבאים ללדי בנינו שני מסרים מרכזיים: א. אין ה' מאיים על האדם. ה' מורה לו מה מותר ומה אסור, ותעובר על האיסור נענש.

ב. כל אדם אחראי למעשיו ואינו יכול להטיל את האחריות על אולמו. חשוב להעביר מסרים אלה לילדים במהלך הסיפור. התנהגותם של אדם וחווה בסיפור זה דומה מאוד להתנהגות של ילדים: אדם וחווה מתחבאים כמו ילד שמתחבא לאחר שעשה מעשה רע. אדם מטיל את האשמה על אשתו.

האישה מטילה את האשמה על הנחש. גם ילדים הפחדים מעונש ומנסים להתנער מאחריותם למעשה נוראם כן ("ימי אמר לי לעשות" ... או "גם דוד עשה את זה" ...). ייתכן שהתנהגות ילדותית זו של אדם וחווה תסייע לילדים להזדהות עם הסיפור ואולי להפנים את המסר שבנו.

דרך לספר

האדם ואשתו החביישו מאוד במעשיהם, וכאשר הם שמעו את קול ה' הם פחדו ממנו ומיהרו להתחבא בין עצי חנו.

מקרא ה' אֵלֵהִים אֶל הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר לָהּ: "אֵיפֹה הָיָה?"

רצוי לקרוא את הפסוק בנימה המדגישה את המילה "איפה". בדאי ללוות אמירה זו במחוות בדך זו נבחר את המשמעות כאמצעים בלתי מילוליים.

ה' שאל: "איפה אתה?"
איד שאל ה': הגידו כולכם:

ענתה האישה בחוש: "אני לא אשמך, הנחש פיתה אותי..."
נעימת הקול וקצב האמירה הממהרה והמפחדת ידגישו את פחדה.

ה' אמר לנחש:
"מכיוון שעשית זאת - ארוור אתה.
מעכשיו לא יהיו לך רגליים - אתה תחל על הבטן ותאכל עפר כל ימי חיך.

תמיד תהיה שנוא, מלחמה, בינך וביני האדם.
אתה תנסה להכיש [לנשך] אותו ברגל, והוא ינסה לרוצץ [לשבור] לך את הראש".

ולאישה ה' אמר:

"בְּעֵצַב תֵּלְדִי בָנִים"

פסוק טו

"יהיה לך קשה ללדת ילדים ויהיה לך קשה לחנך אותם. תצטערי הרבה. זה העונש שלך".

בעונש לאישה יש שני דגשים:
א. הקושי בשעת הלידה. חוה התקשתה מאוד בלידתה בשל העונש שקיבלה. נשים רבות מתקשות בלידתן אך הקושי שלחן איננו תוצאה של חטא חוה.

ב. הִרְבָּה אֲרַבָּה עֲצוּבֹנָךְ: לכל אם יש קושי לגדל ולחנך את ילדיה. חוה נענשה, ובשל כך הקושי שלה היה כפול ומכופל. קושי זה מתבטא כבר בסיפור על קין והבל.
לא נתייחס להמשך הפסוק, "והוא ימשל בך" (פסוק טז), בשל הרגישות לנושא באוכלוסיות מסוימות שבהן האב "מושל" באם.

"אֵיכָה?"

חזרה על המילה יותר מפעם אחת מקנה לילדים מטבעות לשון מן הכתוב, מאפשרת להם להיות מעורבים ולחוות את ההתרחשות, ומסייעת לאלה שלא קלטו את המילה בפעם הראשונה.

ואדם אמר: "שמעתי שאתה בא ופחדתי... כי עירום אני, ולכן התחבאתי".
ה' אמר:

"מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵרֹם אָתָּה?"

פסוק יא

"מי אמר לך שאתה עירום?
חאם אכלת מן העץ שציוויתי אותך לא לאכול ממנו?"

"הֲמִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבְלֹתִי אֲכַל מִפִּנּוּ אֲבֹלֹתֶיךָ?"

פסוק יב

לחדגיש את ה"א השאלה במילה "הֲמִן" ולהגביר את הקול. איוט ענה בקול נפחד:
"האישה שנתת לי - היא זו שנתנה לי מן העץ, ואני אכלתי".
ה' אמר לאישה:

"קוּחַ זֹאת עֲשִׂיתִי"

פסוק יג

חוננת תאמר שאלה זו בקול רם ובהדגשה.

והו' ומה אסור, והעובר
הוא האחריות על זולתו.
אסור.
יד ליתונות של ילדים:
שעשה מעשה רע.

חירותם למעשה נוהגים
ות זה...
וסויע לילדים לחזרה

ה' חס שמעו את קול ה'

"עֲבֹדֶנּוּ"

פסוק ט

המזגיש את המלה
וה' בדרך זו נברר את

בספר בראשית מודגש שה' מצווה לשמוע בקול האשה. למשל: "כל אשר תאמר אלד שרה – שמע בקלה" (פרק כא, פסוק יב). אך דאן דברי האשה עומדים בסתירה לדברי ה'. אדם היה צריך לחשוב על כך בעצמו ולא להתפתות, לא לעבור על דברי ה'.

ה' אמר לאדם:

"בְּנֹעַת אִפְיָךָ תֹאכַל לֶחֶם"

פסוק ט

"מפני שלא עשית כמו שציוויתי אותך, לכן תעבוד קשה מאוד. תזרע חיטה ושעורה, יעבדו כמה חודשים ותבוא לראות מה צמח, ומה תראה?

– מעט חיטה ושעורה, והרבה קוצים חרדירים. כל חיך תצטרך לעבוד קשה מאוד כדי שיהיה לך אוכל".

עד עתה אדם אכל רק מהצומח. עדיין לא ניתנה לו רשות לאכול בשר. רשות זו ניתנה מאוחר יותר: "כל רמש אשר הוא חי – לכם יהיה לאכלה" (פרק ט, פסוק ג).

ה' יעשה לאדם ולאשתו כותנות עור, בגדים מעוררות של בעלי חיים (פסוק כא). כדי שיהיה להם מה ללבוש, וגירש אותם מגן עדן.

וַיִּשְׁלַחַהּ ה' אֱלֹהִים מִן עֵדֶן, לְעֹבֵד אֶת הָאָדָמָה

פסוק כב

בפעם הנכאה נספר מדוע ה' גירש את אדם וחווה מגן עדן.

לסיפור עונשו של אדם נצטט חלקי פסוקים, וכתמשיכם נביע שאלה או תמיהה שיבהיר את העונש.

ולאדם ה' אמר:
"אתה אמרת לי:

"הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּי, הִיא נָתַתָּה לִי מִן הָעֵץ וְאָכַל"

פסוק כג

מוכח אז הוסברה כבר לילדים, לכן אפשר עתה לצטטה ללא דברי הסבר.

חשוב לקרוא את הפסוקים בצורה נכונה וברורה ובהפסקות מתאימות שיסייעו לילד להבין את לשון הכתוב.

חלק מהדבורים הישירים בספר בראשית מובאים בשפה פשוטה ומונבת ולכן אפשר לשלב אותם בסיפור. למשל כאן:
"כי שמעת לקול אשתך" (פסוק יז), או "מה זאת עשית?" (פסוק יג).

"כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְהֹאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ..."

פסוק יז

"בגלל ששמעת בקול אשתך ואכלת מן העץ האסור – תקבל עונש".
[בפליאה] האם אדם לא צריך לשמוע בקול אשתו?
כל מי ששומע בקול אשתו מקבל עונש?
לסכם את תגובות הילדים.

לא: אדם ידע שאסור להם לאכול מפרי עץ הדעת טוב ורע, ולכן אסור היה לו לשמוע בקול חוה, כי מה שה' אמר להם חשוב יותר.